

ДЕЯКІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Цибульник Н.Ю.

кандидат юридичних наук

Науковці сформували різні точки зору щодо тлумачення поняття адміністративної відповідальності. Наприклад, В.Б. Авер'янов розглядає останню як відповідальність за вчинення адміністративного проступку (правопорушення). У той же час більш деталізоване тлумачення надає Г.П. Бондаренко, відповідно до якого адміністративна відповідальність виступає як форма реагування держави на правопорушення, яке виявляється в застосуванні уповноваженими державними органами, службовими особами, громадськістю до винної особи адміністративних санкцій у межах і порядку, встановлених законодавством, а також обов'язок правопорушника звітуватись за свою протиправну поведінку і перетерпіювати за неї негативні наслідки, що передбачені санкцією правової норми [1; с. 21].

Оскільки досліджуване питання стосується функціонування сфери адміністративної відповідальності в секторі безпеки, варто розглянути, що саме входить у це поняття.

Законодавець не дає прямого визначення сектору безпеки в національних нормативно-правових актах, але ми можемо знайти розтлумачення поняття «сектору безпеки і оборони», а також те, що в нього входить, в Законі України «Про національну безпеку України». Відповідно до пункту 16 статті 1 та частини 1 статті 12 сектор безпеки і оборони України визначають як систему органів державної влади, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних та розвідувальних органів, державних органів спеціального призначення з правоохоронними функціями, сил цивільного захисту, оборонно-промислового комплексу України, діяльність яких перебуває під демократичним цивільним контролем і відповідно до Конституції та законів України за функціональним призначенням спрямована на захист національних інтересів України від загроз, а також громадяни та громадські об'єднання, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки України [3].

Переходячи до питання класифікації підстав адміністративної відповідальності за порушення законодавства у секторі безпеки, варто спочатку звернути увагу на загальні підстави. Через необхідність

забезпечення справедливого правосуддя та охорони прав і свобод особи, а також фіксації меж та обсягу можливого державного впливу, проблема підстав адміністративної відповідальності є надзвичайно важливою. В.К. Колпаков у своїх працях запропонував 3 підстави, які знайшли підтримку серед вітчизняних науковців: фактична, нормативна та процесуальна [4; с. 448].

Фактичною підставою виступає саме вчинення адміністративного правопорушення (проступку). Нормативною підставою можна назвати, по-перше, систему норм, які об'єднують у собі склади адміністративних проступків та систему адміністративних стягнень; по-друге, коло суб'єктів, які мають повноваження для застосування цих стягнень. Процесуальна підстава – це акт уповноваженого органу щодо факту накладення адміністративного стягнення за вчинений проступок конкретною особою [4; с. 448].

Крім цього, у доктрині існує ще одна позиція стосовно поділу підстав адміністративної відповідальності на наступні види: матеріально-правові (стосується основних питань регулювання інституту адміністративної відповідальності); адміністративно-процесуальні (закріплення проваджень у справах про адміністративні правопорушення); організаційні (умови функціонування суб'єктів адміністративної юрисдикції).

Оскільки основною підставою застосування адміністративної відповідальності є адміністративне правопорушення, то поділити їх відповідно до досліджуваного питання (порушення законодавства у секторі безпеки) можна на три групи: правопорушення у сфері громадського порядку; правопорушення у сфері державної та військової безпеки; правопорушення, пов'язані з соціально-економічною та політичною безпекою.

Громадський порядок забезпечується правоохоронними органами, саме тому варто розглянути факт вчинення адміністративних правопорушень у сфері громадського порядку з обох сторін. Правопорушенням, що посягають на громадський порядок та громадську безпеку, присвячено окрему главу КУпАП, де надано вичерпний перелік правопорушень та вид адміністративного стягнення.

Що стосується відповідальності тих, ким забезпечується цей порядок, працівниками органів внутрішніх справ, то тут ситуація досить цікава. Відповідно до положень статей 14 та 15 КУпАП вони несуть відповідальність за адміністративні правопорушення за дисциплінарними статутами [2]. Згідно з положеннями статті 12 та 14 Дисциплінарного статуту органів внутрішніх справ України за вчинення адміністративного правопорушення працівниками органів внутрішніх справ буде застосовуватись не адміністративна, а дисциплінарна відповідальність. Однак незважаючи на те, що адміністративне стягнення у даному випадку відсутнє, таке правопорушення не перестав бути адміністративним [4; с. 450].

Державна та військова безпека в нашій державі забезпечуються уповноваженими для цього службами та органами відповідно до Закону України «Про національну безпеку України». Згідно зі статтею 11 Закону посадові особи, винні у невиконанні або порушенні законодавства про національну безпеку України, несуть відповідальність згідно із законом.

Що стосується підстав адміністративної відповідальності Збройних Сил України, то військові, як зазначалось вище, несуть відповідальність за адміністративні правопорушення за Дисциплінарними статутами Збройних Сил України. Закріплені в нормативно-правових актах норми дають зрозуміти, що з метою підвищення рівня відповідальності військовослужбовців, а також рівня обороноздатності законодавець майже прирівняв дисциплінарні проступки до адміністративних, хоча вони мають зовсім різну правову природу [5; с.172].

Особливу роль в забезпеченні рівня законності відіграє Національне антикорупційне бюро України. У КУпАП правопорушенням, пов'язаним із корупцією, присвячено Главу 13-А, яка включає в себе 9 статей. Більшість з них у своєму складі передбачають посягання на різні правовідносини, що означає можливість притягнути правопорушника до відповідальності не тільки з огляду на наявні адміністративно-правові норми, але й ті норми, які розглядають такі правопорушення в інших нормативно-правових актах [2].

Ще однією групою правопорушень є соціально-економічні та політичні. Оскільки ця група охоплює досить велику кількість сфер суспільного життя, зосередимо увагу на основних аспектах. Наприклад, підстави притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушення у сфері банківської діяльності. Так, у главі 12 КУпАП можна знайти перелік правопорушень, серед яких основною виступає стаття 166-5 «Порушення банківського законодавства, законодавства у сфері державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг, валютного законодавства, законодавства, яке регулює переказ коштів в Україні, нормативно-правових актів Національного банку України або здійснення ризикових операцій, які загрожують інтересам вкладників чи інших кредиторів банку» [2].

Систематизуючи все вищезазначене, можна запропонувати наступну класифікацію підстав адміністративної відповідальності за трьома сферами:

У сфері громадської безпеки: а) адміністративні правопорушення, передбачені главою 14 КУпАП (статті 173-184 КУпАП); б) грубі дисциплінарні проступки та діяння, що є порушення службової дисципліни, передбачені пунктами 58-59 Дисциплінарного статуту служби цивільного захисту України; в) адміністративні, правопорушення, передбачені статтями 185 – 185-2, 185-7, 188-16, 188-28, 190 – 195-3 КУпАП.

У сфері державної та військової безпеки: а) військові адміністративні правопорушення, передбачені главою 13-Б КУпАП (статті 172-10 – 172-20); б) адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, передбачені главою 13-А КУпАП (статті 172-4 – 172-9-2); в) дисциплінарні правопорушення, передбачені статтею 43 Закону України «Про прокуратуру»; г) дисциплінарні стягнення, передбачені пунктом 75 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України; д) адміністративні, правопорушення, передбачені статтями 185-8, 185-10, 185-13, 188-39, 188-46, 202 – 203-1, 204-1, 205, 210 – 210-1, 212-2, 212-5 КУпАП.

У сфері соціально-економічної та політичної безпеки: а) адміністративні правопорушення, передбачені статтями 41, 188-19, 188-29 – 188-30, 212-3, КУпАП; б) адміністративні правопорушення, передбачені главою 15-Б КУпАП (212-7 – 212-24).

Література:

1. Дрофич Ю.Ф. Поняття та основні ознаки адміністративної відповідальності: аналіз сучасної адміністративно-правової літератури. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2022. № 73. С. 18-26.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984, додаток до № 51, ст.1122.
3. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 №2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 5.
4. Цюприк Н.О. Принципи та підстави адміністративної відповідальності працівників органів внутрішніх справ. *Митна справа*. 2014. № 3(2). С. 217-221.
5. Столбовий В. Дисциплінарно-деліктні правовідносини в системі Служби безпеки України. *Право і суспільство*. 2018. №1 (частина 2). С. 170-174.